

<p>Ю.Г. Левченко О.А. Череди́ченко Управління виробничим потенціалом підприємств харчової промисловості</p> <p>Анотація. Розглянуто теоретичні основи та основні складові виробничого потенціалу. Визначено особливості управління виробничим потенціалом підприємств харчової промисловості в Україні.</p> <p>Ключові слова: виробничий потенціал, управління, трудовий потенціал, механізм управління.</p>	<p>Ю.Г. Левченко А.А. Череди́ченко Управление производственным потенциалом предприятий пищевой промышленности</p> <p>Аннотация. Рассмотрены теоретические основы и основные составляющие производственного потенциала. Определены особенности управления производственным потенциалом предприятий пищевой промышленности в Украине.</p> <p>Ключевые слова: производственный потенциал, управления, трудовой потенциал, механизм управления.</p>	<p>Y. Levchenko O. Cherednychenko Managing production capacity of enterprises food Industry</p> <p>Abstract. The theoretical foundations and basic elements of the production capacity. The features of managing the production potential of the food industry in Ukraine.</p> <p>Key words: production capacity, management, employment potential, mechanism of control.</p>
---	--	--

УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЧИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Ю.Г. Левченко

О.А. Чердиченко

Національний університет харчових технологій

Анотація. Розглянуто теоретичні основи та основні складові виробничого потенціалу. Визначено особливості управління виробничим потенціалом підприємств харчової промисловості в Україні.

Ключові слова: виробничий потенціал, управління, трудовий потенціал, механізм управління.

Abstract. The theoretical foundations and basic elements of the production capacity. The features of managing the production potential of the food industry in Ukraine.

Key words: production capacity, management, employment potential, mechanism of control.

Досліджуючи різні аспекти функціонування економіки країни, різних галузей, окремого підприємства – як основної ланки економічної системи, доцільно звернути увагу на таке поняття як «виробничий потенціал».

Слід зазначити, що термін «потенціал» (від лат. potential – сила) в економічній теорії має досить широкі аспекти використання і трактується як запаси, засоби, джерела, які є в наявності і можуть бути використані (приведені в дію) для досягнення певної мети.

В науковій літературі одним із перших поняття виробничий потенціал використав А.І. Анчишкін, він говорив, що «ресурсно-виробничий потенціал народного господарства характеризують виробничі ресурси, їх обсяг, структура, технічний рівень і якість...» При цьому під виробничими ресурсами він розуміє засоби виробництва, трудові ресурси, а також природні ресурси, залучені в економічну сферу.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день серед економістів існують досить різні трактування поняття «виробничий потенціал»: одні під виробничим потенціалом розуміють лише обсяг ресурсного потенціалу; інші – лише основні виробничі засоби, а треті — сукупність всіх видів ресурсів, в тому числі і виробничих засобів. Звідси не зрозуміло, з чого ж складається виробничий потенціал підприємства та якими саме ресурсами слід управляти. Тому необхідно більш широко підійти до визначення даного терміну.

Результати. На сьогоднішній день існує три підходи до визначення виробничого потенціалу:

- ресурсний підхід – саме ресурси визначають можливості та потенціал підприємства;
- функціональний підхід – види діяльності підприємства визначають його потенціал;
- інституціональний підхід – потенціал підприємства характеризують здібності і можливості персоналу, що визначаються його інтелектуальними і морально-етичними якостями, а особливо накопиченим досвідом, знаннями та кваліфікацією [4].

Аналізуючи вище викладене, можна зробити висновок, що виробничий потенціал визначається як сукупність засобів, предметів праці та інформації, що використовується або може бути використана працівниками підприємства під час реалізації їх трудового потенціалу для досягнення ефективного функціонування суб'єкта господарювання. Тобто, до складу виробничого потенціалу необхідно включати основні засоби, оборотні кошти, нематеріальні активи, трудовий потенціал (в сукупності створюють ресурсний потенціал) та інформацію.

Такий вибір складових обґрунтований тим, що будь-яке використання виробничого потенціалу підприємства неможливе без наявності сировинної бази, засобів виробництва, інформації, предметів праці та участі персоналу. Так, управління найбільш сучасним автоматизованим виробництвом все одне потребує нагляду та коригування виробничого процесу людиною,

Для ефективного управління виробничим потенціалом необхідно чітко визначити його складові (рис.1).

Технічний потенціал підприємства формують його основні засоби. Згідно пп. 8.2.1. п. 8.2, ст. 8 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» під терміном «основні засоби» слід розуміти матеріальні цінності, що використовуються у господарській діяльності платника податку протягом періоду, який перевищує 365 календарних днів з дати введення в експлуатацію таких матеріальних цінностей, та вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом.

Доктор економічних наук, професор Заїнчковський А.О. розглядає основні засоби як засоби праці, які беруть участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і вартість яких переноситься на новостворений продукт поступово частинами, в міру їх зносу, а інша частина постійно зменшуючись, що фіксується у засобах виробництва до завершення строку служба [2].

Відповідно до ПБО 7, до основних засобів належать земельні ділянки, будівлі, споруди, обладнання, транспортні засоби, капітальні затрати на поліпшення земель, інструменти, прилади, інвентар, робоча та продуктивна худоба, багаторічні насадження та інші основні засоби.

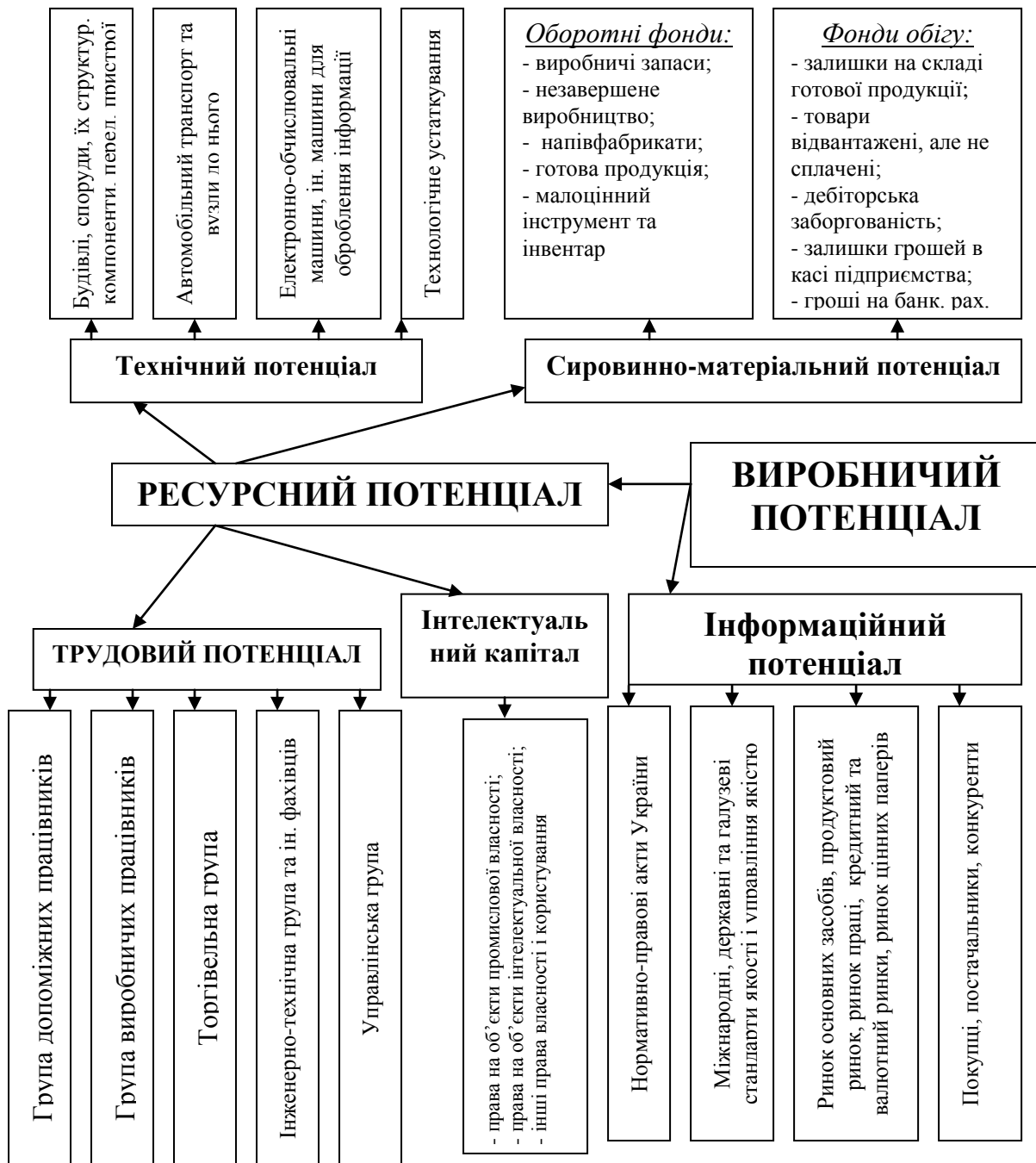

Рис. 1. Склад виробничого потенціалу підприємства

Матеріально-сировинну складову виробничого потенціалу підприємства становлять предмети праці разом із залишками грошей на банківських рахунках, що в своїй сукупності являє оборотні кошти підприємства.

Особливої уваги заслуговує така складова виробничого потенціалу як трудовий потенціал. На Україні офіційного визнання термін «трудовий потенціал» набув в 1999 р. я прийняттям Указу Президента «Про основні напрямки розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року» [3]. Згідно даного нормативно-правового акту трудовий

потенціал визначається сукупною чисельністю громадян працездатного віку, які за певних ознак (стан здоров'я, психологічні особливості, освітній, фаховий та інтелектуальний рівні, соціально-етнічний менталітет) здатні та мають намір провадити трудову діяльність. Дане визначення трудового потенціалу розкриває лише ресурсну частину змісту досліджуваної категорії, не враховуючи особливості видозміни та реалізації можливостей, закладених в змісті поняття потенціал.

Необхідно широко та системно визначати низку понять щодо сутності та економічної природи трудового потенціалу, виходячи з людського потенціалу, трудового потенціалу, економічно активного населення, зайнятого трудовою діяльністю населення, робочої сили, ринку праці, незайнятих, та системи показників, що характеризують трудовий потенціал у системі цих складових.

Новойтенко І.В. визначає трудовий потенціал як синтез інтелектуальних, психофізіологічних, особистісних здібностей працівників підприємства, які видозмінюються в процесі здійснення трудової діяльності, і використовується або можуть бути використані суб'єктом господарювання для досягнення цілей його діяльності [1].

Не менш важливим елементом виробничого потенціалу підприємства є інтелектуальний капітал підприємства, що представлений нематеріальними активами. Нематеріальні активи являють собою немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані і утримуються з метою використання більше року (або одного операційного циклу) для виробництва, торгівлі, з адміністративною метою або надання в оренду Іншим особам.

Найбільш специфічною складовою виробничого потенціалу є інформація. Службова інформація – інформація про фінансову діяльність, господарську діяльність (яка не пов'язана з секретами виробництва, введенням новацій та ноу-хау, розробкою стратегії розвитку, веденням переговорів, розробкою та впровадженням нових технологій) та внутрішньої службової діяльності установи, її посадових, службових осіб та кореспонденцію, які пов'язані з процесом прийняття рішень та передують їх прийняттю. Службова інформація є службовою таємницею та належить до конфіденційної інформації.

Виробничий потенціал підприємства – це складна, організована, динамічна система, яка формується з множини елементів, що перебувають у взаємозв'язку та взаємодії і виконують різні функції в процесі виготовлення продукції необхідної кількості та якості і в терміни, визначені ринком.

Залежно від рівня і мети досліджень виробничий потенціал поділяється за рівнями управління, включаючи галузевий, регіональний, виробничо-господарської структури (об'єднання, підприємство). Управління виробничим потенціалом підприємства здійснюється на макрорівні – на рівні держави і макрорівні – на рівні підприємства (рис. 2).

Рис. 2. Функції управління виробничим потенціалом

Аналіз законодавства України засвідчить, що на макрорівні функції управління виробничим потенціалом здійснюють законодавчі та виконавчі органи державної влади, які полягають в: плануванні і формуванні розміру і якості трудового потенціалу – високорозвійеної інтелектуальної, здорової психофізіологічної та активної особистісної складових трудового потенціалу; розробкою амортизаційної політики, спрямованої на відтворення основних засобів, стимулюванні ефективного розподілу трудового потенціалу між підприємствами шляхом розвитку співробітництва між закладами освіти і науки та підприємствами, підприємствами та Державною службою зайнятості для більш ефективного розподілу трудового потенціалу між територіальними одиницями і підприємствами різних галузей; проведенні контролю за відтворенням трудового потенціалу шляхом аудиту

підприємств щодо оплати праці в розмірі не менше ніж затверджений Бюджетом мінімальний, щодо дотримання обов'язкового державного страхування від тимчасової втрати працездатності, нещасних випадків на виробництві, шляхом обліку чисельності і структури населення за ступенем працездатності; фінансування розвитку освіти, науки, культури, мистецтва з метою забезпечення розвитку якісних характеристик трудового потенціалу.

В наш час функції управління виробничим потенціалом підприємства на макrorівні виконують працівники апарату управління на чолі з керівником підприємства.

Ефективне використання виробничого потенціалу підприємства залежить від функціонування механізму управління ним. Під механізмом управління виробничим потенціалом підприємства розуміється сукупність процесів, прийомів, методів, підходів, спрямованих на досягнення ефективності його використання.

Під процесом управління виробничим розуміється планування, організацію та контроль використання всіх його складових, а також розподіл працівників по виробничим ланкам відповідно до їх рівня підготовки та освітньо-кваліфікаційного рівня, мотивація до повного розкриття їх трудового потенціалу.

Під прийомами управління виробничим потенціалом підприємства розкривається сукупність інструментів, що використовують в процесі управління ним: систему нарахування амортизації, систему постачання сировини та збуту готової продукції, систему мотивації персоналу. Корпоративні правила поведінки. Правила внутрішнього трудового розпорядку, Правила роботи з дебіторами, організаційну структуру управління, політику підприємства щодо фінансування використання та розвитку трудового потенціалу.

Економісти підраховали, що значення впливу місця знаходження компанії на ефективність управління підприємством вимірюється 4 %; впливу підгалузі, в якій функціонує підприємство і умови, що існують в країні для цієї підгалузі вимірюється 42 %; інші 54 % успіху залежать від вибору менеджерами методів і способів управління. Отже, ефективність використання виробничого потенціалу підприємства на 96 % залежить від функціонування системи управління ним як на рівні держави, галузі, так і на рівні підприємства.

Одним з індикаторів ефективності управління виробничим потенціалом є конкурентне середовище: конкуренція безпосередньо впливає на впровадження якісного менеджменту, адже чим вища загроза витіснення з ринку, тим більш якісний менеджмент буде використовувати компанія для уникнення цієї загрози.

Для ефективного управління виробничим потенціалом слід застосовувати наступні напрями підвищення ефективності його використання.

Інтенсивні напрямки підвищення ефективності використання технічного потенціалу:

- технічне переозброєння підприємства;
- механізація і автоматизація виробництва;
- удосконалення технологічних процесів;
- скорочення тривалості виробничого циклу;
- застосування прогресивних форм організації виробництва і праці.

Екстенсивні напрямки підвищення ефективності використання основних засобів полягають в скороченні простоїв устаткування, підвищенні коефіцієнту змінності роботи устаткування, зменшенні кількості непрацюючого устаткування.

Один із способів підвищення ефективності використання матеріально-сировинного потенціалу є економія оборотного капіталу. Економія оборотних коштів може відбуватись шляхом підвищення його оборотності за рахунок удосконалювання керування запасами. Оскільки підприємство вкладає кошти в створення запасів, то формування їх оптимальної структури дозволить скоротити складські витрати.

Однак, слід враховувати, що великий запас готової продукції (зв'язаний з передбачуваним обсягом продажів) скорочує можливість утворення дефіциту продукції при зростаючому високому попиті на неї.

Отже, напрямки прискорення обертання оборотних коштів на етапі формування виробничих запасів:

1. Створення оптимальних розмірів виробничих запасів.
2. Застосування при купівлі принципу оптимального співвідношення ціни і якості.
3. Використання раціональних схем постачання матеріальних ресурсів.

У сфері виробництва напрями підвищення ефективності використання оборотних коштів полягають в необхідності:

1. Скорочення тривалості виробничого процесу.
2. Впровадження прогресивних ресурсозберігаючих технологій.
3. Економічне використання матеріальних ресурсів.

Удосконалення маркетингової діяльності підприємства, стимулювання збуту продукції, ефективне управління дебіторською заборгованістю призводять до економії обігових коштів у сфері обігу.

Серед чинників, що призведуть до підвищення ефективності використання трудового потенціалу слід виокремити: створення відповідного морально-психологічного клімату в колективі; моральне заохочення працюючих; поліпшення системи підготовки і

перепідготовки персоналу, удосконалення систем оплати праці; застосування систем участі робітників у прибутках, введення та освоєння нових виробництв.

Висновки. Підсумовуючи результати даного дослідження ми прийшли до висновку, що виробничий потенціал – це сукупність засобів, предметів праці та інформації, що використовується або може бути використана працівниками підприємства під час реалізації їх трудового потенціалу для досягнення ефективного функціонування суб'єкта господарювання. Тобто, ми вважаємо, що до складу виробничого потенціалу необхідно включати основні засоби, оборотні кошти, нематеріальні активи, трудовий потенціал (в сукупності створюють ресурсний потенціал) та інформацію.

Під управлінням виробничим потенціалом підприємства пропонуємо розуміти сукупність процесів, прийомів, методів, підходів, спрямованих на досягнення ефективності його використання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Новойтенко І.В. Трудовий потенціал та його зв'язок з іншими економічними категоріями // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – 2006. – № 19. – Ч. II Фінанси. Менеджмент.
2. Економіка підприємства харчової промисловості / А.О. Заїнчковський, Г.М. Решетюк, Г.А. Болдуй та ін.; За ред. А.О. Заїнчовського. – К.: Урожай, 1998.
3. Указ Президента «Про основні напрямки розвитку трудового потенціалу в Україні на період до 2010 року» від 3 серпня 1999 р, М» 958/99.
4. Краснокутська Н.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005.